

Ioana Maria Costea

Facultatea de Drept a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Drept financiar. Note de curs

Ediția a 9-a revizuită și adăugită

Editura
Stamangiu
2024

CUPRINS

CAPITOLUL I. NOȚIUNI INTRODUCTIVE	1
<i>Secțiunea 1. Structura dreptului financiar</i>	1
§1. Finanțele publice	1
§2. Definiția dreptului financiar	3
<i>Secțiunea a 2-a. Izvoarele dreptului financiar</i>	4
§1. Norme constituționale	4
§2. Legislație principală	5
§3. Legislație secundară	6
§4. Legislație europeană	7
<i>Secțiunea a 3-a. Noțiuni specifice dreptului financiar</i>	7
<i>Secțiunea a 4-a. Raporturi de drept financiar</i>	9
§1. Dreptul bugetar	9
§2. Dreptul fiscal	12
2.1. Drept material fiscal	13
2.2. Drept procedural fiscal	14
2.3. Elementele raportului juridic fiscal	15
2.4. Procedura impunerii	18
<i>Secțiunea a 5-a. Instituții și autorități competente</i>	19
§1. Autorități naționale	19
1.1. Autorități centrale	20
1.2. Autorități locale	23
1.3. Autorități în teritoriu	25
§2. Autorități europene	26
§3. Autorități judiciare	27
3.1. Instanțe naționale	27
3.2. Instanțe europene	29
CAPITOLUL AL II-LEA. PROCEDURA BUGETARĂ	30
<i>Secțiunea 1. Aspecte generale</i>	30
§1. Sistemul bugetar	30
1.1. Definiție	30
1.2. Sistemul bugetar național	31
1.3. Sistemul bugetar al UE	33

§2. Sistemul de venituri și cheltuieli publice _____	34
2.1. Sursa finanțelor publice – veniturile publice _____	34
2.1.1. Bugetul de stat _____	35
2.1.2. Bugetele locale _____	36
2.1.2.1. Cote defalcate _____	37
2.1.2.2. Sume defalcate _____	38
2.1.2.3. Transferurile consolidabile _____	40
2.1.2.4. Datoria publică locală _____	41
2.1.3. Bugetul asigurărilor sociale _____	41
2.1.4. Bugetul UE _____	42
2.2. Destinațiile finanțelor publice – cheltuielile publice _____	43
2.2.1. Bugetul de stat _____	43
2.2.2. Bugetele locale _____	44
2.2.3. Bugetul asigurărilor sociale _____	44
2.2.4. Bugetul UE _____	44
§3. Structura bugetului _____	45
3.1. Sistemul bugetar național _____	46
3.1.1. Principalele categorii de venituri _____	46
3.1.2. Principalele categorii de cheltuieli _____	47
3.2. Sistemul bugetar european _____	48
§4. Principiile procedurii bugetare _____	49
4.1. Principii generale _____	49
4.1.1. Principiul universalității _____	49
4.1.2. Principiul neafectării veniturilor _____	50
4.1.3. Principiul publicității _____	51
4.1.4. Principiul unității _____	52
4.1.5. Principiul anualității _____	52
4.1.6. Principiul specializării _____	53
4.1.7. Principiul unității monetare _____	53
4.1.8. Principiul echilibrului bugetar _____	54
4.2. Alte reguli bugetare _____	54
<i>Secțiunea a 2-a. Elaborarea bugetelor</i> _____	56
§1. Ordonatorul de credite _____	57
§2. Responsabilitatea fiscal-bugetară _____	57
§3. Cadrul bugetar al României _____	58
§4. Elaborarea bugetului de stat _____	59
4.1. Elaborarea indicatorilor macroeconomici și sociali _____	60

4.2. Stabilirea limitelor de cheltuieli _____	60
4.3. Scrisoarea-cadru _____	61
4.4. Elaborarea propunerilor bugetare _____	62
4.5. Definitivarea limitelor de cheltuieli _____	63
4.6. Definitivarea propunerilor de proiect _____	63
4.7. Elaborarea proiectelor de buget și proiectelor legilor bugetare anuale _____	64
4.8. Însușirea proiectelor de buget și de legi bugetare anuale _____	64
4.9. Înaintarea spre aprobare _____	65
§5. Elaborarea bugetelor locale _____	65
5.1. Elaborarea indicatorilor macroeconomici și sociali _____	66
5.2. Stabilirea limitelor de cheltuieli _____	66
5.3. Scrisoarea-cadru _____	66
5.4. Elaborarea propunerilor de proiect _____	67
5.5. Centralizarea propunerilor de proiect _____	67
5.6. Definitivarea limitelor de cheltuieli _____	67
5.7. Definitivarea proiectelor de buget _____	68
5.8. Controlul bugetelor locale _____	68
5.9. Înaintarea spre aprobare _____	68
§6. Elaborarea bugetelor fondurilor speciale _____	69
6.1. Bugetul asigurărilor sociale de stat _____	69
6.2. Bugetul asigurărilor pentru șomaj _____	69
6.3. Bugetul asigurărilor de sănătate _____	70
§7. Elaborarea bugetului Uniunii Europene _____	70
7.1. Estimările instituțiilor europene _____	70
7.2. Elaborarea proiectului de buget _____	70
7.3. Lectura Consiliului _____	71
7.4. Lectura Parlamentului _____	71
7.4.1. Adoptarea simplă – a doua lectură a Consiliului _____	71
7.4.2. Adoptarea complexă – Comitetul de conciliere _____	71
<i>Secțiunea a 3-a. Aprobarea bugetelor</i> _____	72
§1. Aprobarea bugetului de stat _____	72
§2. Aprobarea bugetelor locale _____	73
§3. Adoptarea bugetelor fondurilor speciale _____	75
§4. Aprobarea bugetului Uniunii Europene _____	75

<i>Secțiunea a 4-a. Execuția bugetară</i>	77
§1. Execuția bugetară în sistemul bugetar național	77
1.1. Repartizarea pe trimestre a veniturilor și cheltuielilor bugetare	78
1.2. Execuția de casă	81
1.3. Realizarea veniturilor la buget	81
1.4. Efectuarea cheltuielilor bugetare	83
1.4.1. Etapa preliminară	85
1.4.2. Etapa principală	86
1.4.2.1. Angajarea creditului bugetar	87
1.4.2.1.1. Contracte de achiziție publică	88
1.4.2.1.2. Contractul de muncă ori actul administrativ de numire	91
1.4.2.1.3. Decizii ale ordonatorului de credite	92
1.4.2.1.4. Controlul financiar preventiv în etapa angajării	93
1.4.2.2. Lichidarea cheltuielilor	93
1.4.2.3. Ordonanțarea cheltuielilor	96
1.4.2.4. Plata	97
1.5. Monitorizarea exercitată de Ministerul Finanțelor	97
1.6. Modificarea destinației creditelor bugetare	97
1.6.1. Virarea de credite	98
1.6.2. Transferul de credite	98
1.6.3. Suplimentarea de credite	99
1.6.4. Anticiparea de credite	99
1.6.5. Blocarea de credite	100
1.6.6. Anularea de credite	100
§2. Execuția bugetară în sistemul bugetar al Uniunii Europene	100
2.1. Gestiunea directă – centralizată	101
2.2. Gestiunea directă – partajată cu statele membre	101
2.3. Gestiunea indirectă	102
2.4. Operațiuni de venituri	102
2.5. Operațiuni de cheltuire	103
<i>Secțiunea a 5-a. Încheierea procedurii bugetare anuale</i>	103
§1. Încheierea procedurii bugetare în sistemul bugetar național	104
1.1. Bugetele centrale	104

1.2. Bugetele locale _____	104
§2. Încheierea procedurii bugetare în sistemul bugetar al Uniunii Europene _____	105
<i>Secțiunea a 6-a. Controlul exercițiului financiar _____</i>	<i>105</i>
§1. Controlul în sistemul bugetar național _____	105
1.1. Controlul intern/managerial _____	105
1.2. Controlul financiar preventiv _____	106
1.3. Auditul public intern _____	107
1.4. Controlul ulterior al Curții de Conturi _____	108
§2. Controlul financiar al bugetelor centrale _____	108
§3. Controlul financiar al bugetelor locale _____	109
§4. Controlul în sistemul bugetar al Uniunii Europene _____	109
4.1. Audit intern _____	109
4.2. Audit extern _____	109
<i>Secțiunea a 7-a. Răspunderea ordonatorilor de credite în procedura bugetară _____</i>	<i>110</i>
§1. Aspecte privind răspunderea penală _____	110
§2. Aspecte privind răspunderea contravențională _____	112
<i>Secțiunea a 8-a. Insolvența unităților administrativ-teritoriale _____</i>	<i>113</i>
§1. Starea de criză financiară _____	113
§2. Starea de insolvență _____	114
CAPITOLUL AL III-LEA. REGIMUL JURIDIC AL DREPTURILOR ȘI OBLIGAȚIILOR FISCALE _____	117
<i>Secțiunea 1. Temeiul faptic și legal al drepturilor și obligațiilor fiscale _____</i>	<i>117</i>
§1. Principiile fiscalității _____	117
§2. Drepturile și obligațiile fiscale _____	118
§3. Tipuri de creanțe fiscale – aspecte generale _____	120
3.1. Impozitele _____	120
3.1.1. Impozitele directe _____	121
3.1.1.1. Persoanele juridice _____	122
3.1.1.2. Persoanele fizice _____	124
3.1.1.3. Entitățile fără personalitate juridică _____	127
3.1.2. Impozitele indirecte _____	127
3.1.3. Impozitele centrale _____	128

3.1.4. Impozitele și taxele locale _____	129
3.2. Taxele _____	130
3.3. Contribuțiile sociale _____	131
3.4. Alte sume _____	131
§4. Elementele raportului juridic de impunere _____	132
4.1. Subiectul impunerii _____	132
4.1.1. Contribuabilul _____	132
4.1.2. Plătitorul _____	133
4.1.3. Persoana impozabilă _____	135
4.1.4. Suportatorul impunerii _____	135
4.2. Faptul juridic generator al impunerii _____	135
4.3. Obiectul impunerii _____	138
4.4. Cota de impunere _____	140
4.5. Stabilirea și colectarea impunerii _____	140
4.6. Consecințele juridice ale neexecutării obligațiilor fiscale _____	144
§5. Optimizarea fiscală _____	146
§6. Activitate dependentă vs. activitate independentă _____	149
<i>Secțiunea a 2-a. Obligațiile fiscale directe ale persoanei juridice _____</i>	<i>151</i>
§1. Impozitul pe profit _____	151
1.1. Persoane impozabile _____	151
1.1.1. Definiție și forme de persoane juridice _____	151
1.1.2. Capacitatea fiscală _____	156
1.1.3. Condiții generale privind răspunderea fiscală _____	157
1.2. Determinarea impozitului pe profit – calculul rezultatului fiscal _____	158
1.2.1. Sfera de cuprindere a impozitului _____	158
1.2.2. Ipoteze speciale – impozitul minim – impozitul suplimentar _____	160
1.2.3. Baza impozabilă _____	162
1.2.4. Deductibilitatea cheltuielilor _____	165
1.2.5. Rezerve și provizioane _____	171
1.2.6. Rezultatul fiscal negativ – pierderea fiscală _____	172
1.2.7. Regimul bunurilor – Amortizarea fiscală _____	173
1.3. Regimul contabil _____	176
1.3.1. Redactarea documentelor justificative _____	178

1.3.2. Înregistrarea documentelor justificative _____	180
1.3.3. Întocmirea situațiilor contabile recapitulative __	182
1.3.4. Întocmirea declarațiilor fiscale _____	185
1.4. Declararea și plata impozitului _____	185
1.5. Regimul fiscal aplicabil fuziunilor, divizărilor totale, divizărilor parțiale, transferurilor de active și achizițiilor de titluri de participare între persoane juridice române ori în cadrul Uniunii Europene ____	186
1.5.1. Operațiuni naționale _____	186
1.5.2. Operațiuni între societăți din România și societăți din alte state membre ale Uniunii Europene ____	189
1.6. Regimul fiscal aplicabil societăților-mamă și filialelor acestora din diferite state membre _____	192
1.7. Norme împotriva practicilor de evitare a obligațiilor fiscale care au incidență directă asupra funcționării pieței interne _____	194
1.8. Perspective în spațiul juridic al Uniunii Europene: impozit minim, CCTB și CCCTB _____	199
1.9. Convențiile de evitare a dublei impuneri – CEDI ____	202
1.10. Paradisurile fiscale. Societățile <i>offshore</i> _____	203
§2. Impozitul pe venitul microîntreprinderilor _____	206
2.1. Persoane impozabile _____	206
2.2. Regimul fiscal _____	208
§3. Entitatea fără personalitate juridică _____	213
3.1. Forme de lucru _____	213
3.2. Tratatamentul fiscal _____	214
§4. Angajarea răspunderii solidare _____	215
§5. IP versus IVM _____	218
<i>Secțiunea a 3-a. Obligațiile fiscale directe ale persoanei fizice</i> _	219
§1. Persoane impozabile _____	219
1.1. Capacitatea fiscală a persoanei fizice _____	220
1.2. Reprezentarea fiscală _____	220
1.3. Transmiterea calității de contribuabil _____	221
§2. Moduri de stabilire a veniturilor impozabile _____	221
2.1. Regimul de reținere la sursă _____	221
2.2. Regimul de autoimpunere _____	222
2.2.1. Sub-sistemul forfetar _____	222

2.2.2. Sub-sistemul real _____	224
2.2.3. Sub-sistemul mixt _____	226
2.2.4. Venitul net anual impozabil _____	227
2.3. Sistemul contabil aplicabil persoanelor fizice _____	229
§3. Impozitul pe venit – forme și venituri impozabile _____	234
3.1. Veniturile din activități independente _____	236
3.2. Veniturile din proprietate intelectuală _____	241
3.3. Veniturile din salarii și veniturile asimilate _____	242
3.4. Veniturile din cedarea folosinței bunurilor _____	244
3.5. Veniturile din investiții _____	246
3.6. Veniturile din pensii _____	250
3.7. Veniturile din activități agricole, silvicultură și piscicultură _____	251
3.8. Veniturile din premii și jocuri de noroc _____	253
3.9. Veniturile din transferul proprietăților imobiliare ____	254
3.10. Veniturile din alte surse _____	255
3.11. Venitul net anual impozabil _____	256
<i>Secțiunea a 4-a. Contribuțiile sociale</i> _____	258
§1. Regimul juridic general _____	258
§2. Contribuțiile de asigurări sociale datorate bugetului asigurărilor sociale de stat – pensii _____	260
2.1. Contribuabilii/plătitorii de venit _____	260
2.2. Veniturile pentru care se datorează contribuția ____	261
2.3. Cotele de contribuții sociale obligatorii _____	263
2.4. Stabilirea, plata și declararea contribuțiiloror _____	264
§3. Contribuțiile de asigurări sociale de sănătate datorate bugetului Fondului național unic de asigurări sociale de sănătate _____	264
3.1. Veniturile pentru care se datorează contribuția ____	268
3.2. Cotele de contribuții sociale de sănătate obligatorii _____	272
3.3. Stabilirea, plata și declararea contribuțiiloror _____	272
§4. Contribuția asiguratorie pentru muncă _____	272
4.1. Contribuabilii/plătitorii de venit _____	273
4.2. Veniturile pentru care se datorează contribuția ____	273
4.3. Cotele de contribuții sociale obligatorii _____	273
4.4. Stabilirea, plata și declararea contribuțiiloror _____	273

<i>Secțiunea a 5-a. Obligații fiscale indirecte. TVA</i>	274
§1. Aspecte generale	274
§2. Persoana impozabilă	276
2.1. Criterii de determinare	277
2.2. Înregistrarea în scopuri de TVA	288
§3. Operațiuni taxabile	294
3.1. Livrarea de bunuri	294
3.2. Prestarea de servicii	299
3.3. Schimbul de bunuri ori servicii	304
3.4. Achizițiile intracomunitare de bunuri	304
3.5. Importul de bunuri	307
3.6. Scutiri	309
§4. Determinarea TVA	311
4.1. Faptul generator și exigibilitatea TVA	311
4.2. Baza de impozitare	316
4.3. Regimul juridic al dreptului de deducere	321
4.3.1. Reguli de fond privind deducerea TVA	326
4.3.2. Reguli de formă privind deducerea TVA.	
Factura	331
4.3.3. Ipoteze speciale	337
4.3.4. Dreptul de deducere la TVA și fraudă fiscală	339
4.4. Regimuri speciale în materie de TVA	342
§5. Cotele TVA	345
§6. Obligații contabile și declarative. Decontul de TVA	345
6.1. Obligații contabile	346
6.2. Obligații declarative	347
§7. Plata TVA. Rambursarea TVA	347
<i>Secțiunea a 6-a. Obligații fiscale indirecte. Accize</i>	351
§1. Aspecte generale	351
§2. Accize armonizate	351
2.1. Produse accizabile	352
2.2. Plătitorii de accize	353
2.3. Regimul suspensiv de accize	354
2.4. Regimul de stabilire a obligațiilor fiscale	357
§3. Accize nearmonizate	358
<i>Secțiunea a 7-a. Obligații fiscale către bugetele locale</i>	359
§1. Regimul juridic general	359

§2. Impozitul și taxa pe clădiri _____	360
§3. Impozitul și taxa pe teren _____	362
§4. Impozitul pe mijloacelor de transport _____	364
§5. Taxa pentru eliberarea certificatelor, avizelor și autorizațiilor _____	365
§6. Taxa pentru folosirea mijloacelor de reclamă și publicitate _____	366
§7. Impozitul pe spectacole _____	367
§8. Taxe speciale _____	368
§9. Alte taxe locale _____	368
<i>Secțiunea a 8-a. Taxe</i> _____	369
§1. Regimul juridic general _____	369
§2. Raportul juridic fiscal privitor la taxe _____	370
2.1. Subiectul _____	370
2.2. Conținutul raportului juridic _____	370
2.3. Baza de impunere _____	371
§3. Stabilirea și colectarea taxelor _____	372

CAPITOLUL AL IV-LEA. PROCEDURI DE STABILIRE

ȘI EVIDENȚIERE A CREAŢELOR FISCALE _____	374
<i>Secțiunea 1. Principiile procedurii fiscale</i> _____	374
<i>Secțiunea a 2-a. Competența organelor fiscale</i> _____	376
<i>Secțiunea a 3-a. Înregistrarea fiscală</i> _____	378
§1. Persoanele înregistrabile _____	378
§2. Procedura de înregistrare _____	380
2.1. Declarația de înregistrare fiscală _____	380
2.2. Codul de identificare fiscală _____	382
2.3. Certificatul de înregistrare fiscală _____	383
2.4. Registrul contribuabililor _____	384
<i>Secțiunea a 4-a. Actul administrativ fiscal</i> _____	385
<i>Secțiunea a 5-a. Stabilirea creanțelor și obligațiilor fiscale</i> _____	395
§1. Titlurile de creanță fiscală _____	396
1.1. Declarația fiscală – declarația de impunere _____	397
1.2. Decizia de impunere _____	400
1.3. Stabilirea bazei de impozitare prin estimare _____	403
§2. Rezerva verificării ulterioare _____	404
<i>Secțiunea a 6-a. Prescripția dreptului de a stabili creanțe fiscale</i> _____	405

<i>Secțiunea a 7-a. Control fiscal</i>	412
§1. Inspecția fiscală	413
1.1. Subiectele inspecției fiscale	413
1.2. Obiectul inspecției fiscale	413
§2. Reguli specifice derulării inspecției fiscale	416
2.1. Proceduri prealabile	416
2.2. Locul și durata inspecției fiscale	416
2.3. Obiectul inspecției fiscale	417
2.4. Drepturile și obligațiile contribuabilului	417
§3. Finalizarea inspecției fiscale	419
3.1. Acte fiscale de control	419
3.2. Concluziile inspecției fiscale	422
§4. Controlul inopinat	423
§5. Controlul antifraudă	423
§6. Verificarea situației fiscale personale	424
§7. Verificarea documentară	425

CAPITOLUL AL V-LEA. PROCEDURI DE STINGERE

A CREAŢELOR FISCALE 426

<i>Secțiunea 1. Executarea voluntară a creanțelor – obligațiilor fiscale</i>	426
§1. Executarea creanțelor și obligațiilor fiscale. Plata	426
1.1. Cine poate face plata?	427
1.2. Termenul de plată	428
1.3. Modul de plată	429
1.4. Data plății	430
§2. Compensarea	431
§3. Restituirea de sume	432
§4. Ordinea stingerii obligațiilor fiscale	433
<i>Secțiunea a 2-a. Incidente în procedura de executare a creanțelor fiscale</i>	434
§1. Obligațiile fiscale accesorii	434
§2. Înlesniri la plată	437
2.1. Constituirea de garanții	439
2.2. Măsurile asigurătorii	440

<i>Secțiunea a 3-a. Executarea silită a obligațiilor fiscale</i>	_____	442
§1. Prescripția dreptului de a cere executarea silită și a dreptului de a cere restituirea	_____	442
§2. Procedura de executare silită	_____	446
2.1. Executarea silită prin poprire	_____	449
2.2. Executarea silită a bunurilor mobile	_____	452
2.3. Executarea silită a bunurilor imobile	_____	453
§3. Valorificarea bunurilor puse sub sechestrul	_____	454
3.1. Valorificarea bunurilor prin înțelegerea părților	_____	455
3.2. Valorificarea bunurilor prin vânzare directă	_____	455
3.3. Valorificarea bunurilor prin vânzare la licitație	_____	456

CAPITOLUL AL VI-LEA. CONTESTAREA ACTELOR EMISE

DE ORGANELE FISCALE _____ 458

<i>Secțiunea 1. Contestarea actelor emise de organele fiscale</i>	_____	458
§1. Contestarea administrativă – procedură prealabilă obligatorie	_____	458
§2. Contestarea judiciară a soluției din procedura prealabilă	_____	466
2.1. Procedura în cazul acțiunilor în anulare	_____	471
2.2. Procedura de judecată în cazul acțiunilor în obligația de a face	_____	473
2.3. Suspendarea judiciară a executării actului administrativ fiscal	_____	476
§3. Căi de atac	_____	478
§4. Hotărâri preliminare	_____	480
§5. Trimiteri preliminare	_____	480
<i>Secțiunea a 2-a. Contestația la executare silită</i>	_____	482
<i>Secțiunea a 3-a. Contestarea procesului-verbal de constatare și sancționare a unei contravenții în materie fiscală</i>	_____	485

CAPITOLUL AL VII-LEA. DREPTUL FISCAL ÎN PLAN

EXTRANAȚIONAL _____ 488

<i>Secțiunea 1. Dreptul Uniunii Europene și obligațiile fiscale</i>	_____	488
§1. Aspecte generale	_____	488
§2. Impozitele directe în spațiul Uniunii Europene	_____	489
2.1. Impunerea persoanei fizice	_____	489

2.2. Impunerea persoanelor juridice _____	489
2.3. Intercizarea impunerilor interne discriminatorii _____	490
2.4. Obligația de neutralitate privitor la libertățile fundamentale _____	492
2.4.1. Nediscriinarea pe temei de cetățenie ori naționalitate _____	493
2.4.2. Libertatea de circulație a mărfurilor _____	495
2.4.3. Libertatea de circulație a persoanelor _____	496
2.4.3.1. Lucrătorii _____	496
2.4.3.2. Dreptul de stabilire _____	497
2.4.3.3. Impozitarea societăților _____	499
2.4.4. Libertatea de circulație a serviciilor _____	499
2.4.5. Libertatea de circulație a capitalurilor _____	500
§3. Impozitele indirecte în spațiul Uniunii Europene _____	501
3.1. TVA _____	501
3.2. Accize _____	502
3.3. Taxele vamale – Uniunea vamală _____	502
3.4. Intercizarea taxelor cu efect echivalent taxelor vamale _____	504
3.5. Intercizarea ajutoarelor de stat _____	505
§4. Cooperarea administrativă în materie fiscală _____	507
4.1. Cooperarea administrativă privind fiscalitatea directă _____	507
4.2. Cooperarea administrativă privind TVA _____	508
4.3. Cooperarea administrativă privind accizele _____	508
4.4. Recuperarea creanțelor fiscale _____	509
§5. Sesizarea Curții _____	509
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ _____	511